
**PROGRAM PRAC KONSERWATORSKO
PRZY ZABYTKOWYCH OKNAH KOŚCIOŁA FRANCISZKANÓW
PW. ŚW. JÓZEFA OBLUBIEŃCA NMP WE WSCHOWIE**



opracował
konservator dzieł sztuki
Przemysław Gorek

ARTYSTA PLASTYK
KONSERWATOR DZIEŁ SZTUKI
Przemysław Gorek
mgr Przemysław Gorek
Nr dypl. 5946

PROGRAM PRAC KONSERWATORSKO PRZY ZABYTKOWYCH OKNACH KOŚCIOŁA FRANCISZKANÓW PW. ŚW. JÓZEFA OBLUBIEŃCA NMP WE WSCHOWIE



Kościół pw. św. Józefa Oblubieńca NMP we Wschowie elewacja południowa.



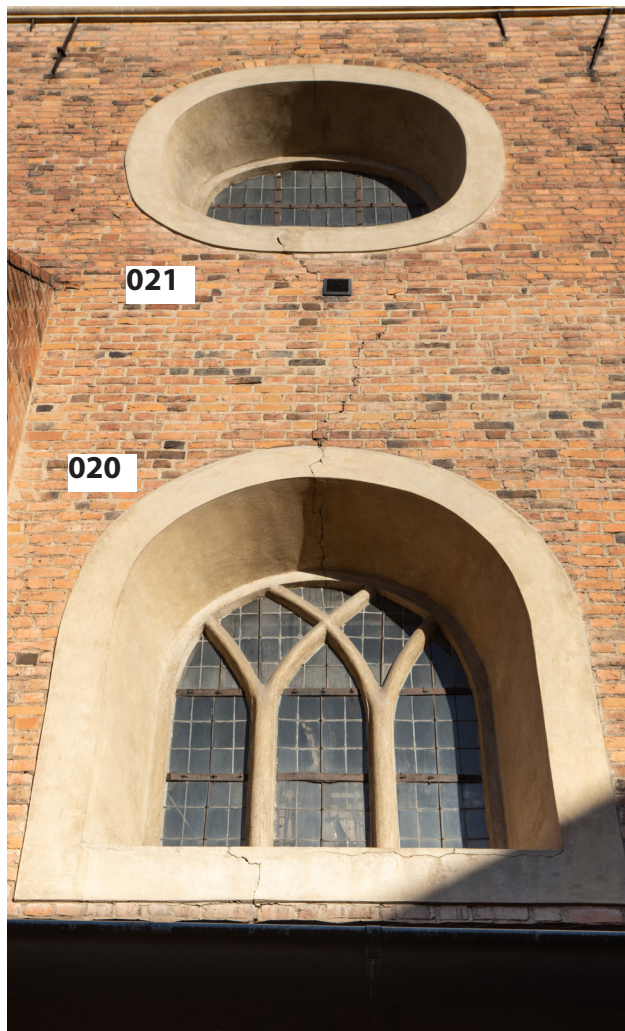
Kościół pw. św. Józefa Oblubieńca NMP we Wschowie elewacja północna.

OPIS

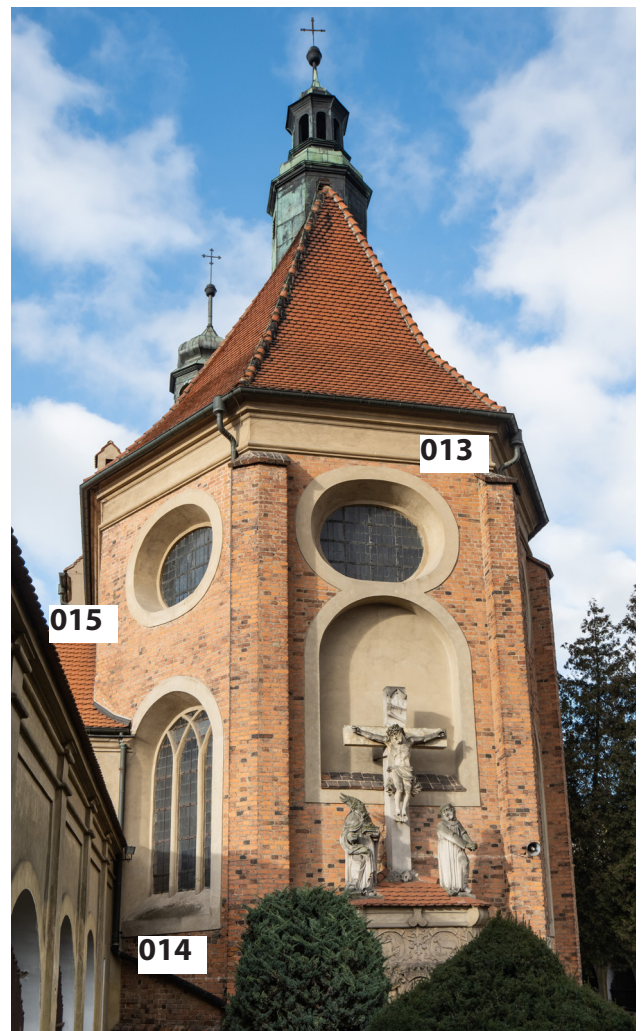
Okna witrażowe w kościele pw. św. Józefa Oblubieńca NMP we Wschowie znajdują się w prezbiterium i w nawie kościoła na dwu poziomach. Stanowią doświetlenie wnętrza, a także doświetlenie bogato malowanego sklepienia poprzez umieszczenie owalnych okien w lunetach sklepień. W prezbiterium znajdują się cztery duże okna z podwójnym laskowaniem rozdzielającym się w dwie strony w górnej części okna i tworzący ozdobną rozetę, dwa w ścianie północnej (07, 09) i dwa na bocznych ścianach zamknięcia absydy (011 i 014). Laskowania dodatkowo zdobione są uskrzydłionymi główkami aniołów. Powyżej gzymsu w prezbiterium znajduje się siedem okien owalnych (08, 010, 012, 013, 015, 016 i 017). Umieszczone one są w lunetach sklepienia symetrycznie dokoła prezbiterium.

W nawie znajdują się trzy duże okna w elewacji północnej (01, 03, 05) oraz niższe okna, ze względu na istniejący krużganek, w ścianie południowej nawy (018, 020, 022, 024). Nad gzymsem w lunetach sklepienia znajdują się również trzy okna owalne w elewacji północnej (02, 04, 06) oraz cztery w ścianie południowej (019, 021, 023 i 025). Witraże wszystkich okien zostały wykonane prawdopodobnie w XVIII-wieku najpewniej w tym samym czasie, w którym dekorowano sklepienie w nawie i prezbiterium.

OKNA - WIDOK Z ZEWNĄTRZ ELEWACJA POŁUDNOIOWA.

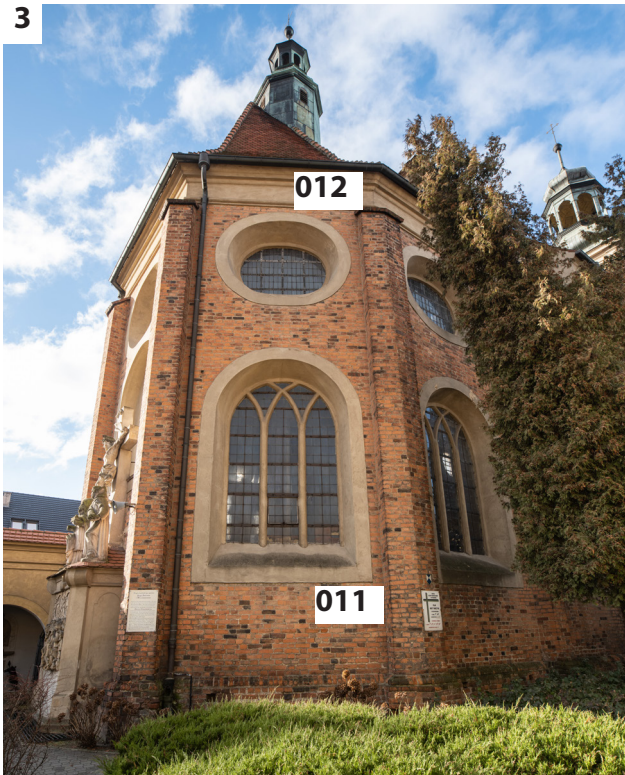


Kościół pw. św. Józefa Oblubieńca NMP we Wschowie fragment elewacji południowej.



Kościół pw. św. Józefa Oblubieńca NMP we Wschowie elewacja wschodnia.

3



Kościół pw. św. Józefa Oblubieńca NMP we Wschowie elewacja wschodnia.

Szklenia witrażowe nie są zbyt ozdobne, pozbawione są ornamentyki roślinnej i przedstawień figuralnych. Witraże w dolnych oknach złożone są w ołwiiu z małych ułożonych prostokątne szkieł o wymiarach 15 x 21 cm podzielonych zasadniczo na kwatery 4 x 3 prostokątne szkła. Witraże w górnym pasie to prostokątne szkła 13 na 21 cm podzielone zasadniczo na pola 4 x 2 prostokątne szklenia. Witraże wykonano w klasycznej technice wykorzystując szkła katedralne i antyczne barwione w masie. Kwatery witrażowe oprawione w profile ołowiane na stykach lutowane cyną, obustronnie zakitowane płynnym kitem. Kwatery witrażowe osadzono w stalowych płaskownikach i dwuteownikach, wzmocniono pionowymi wiatrownicami i uszczelniono kitem szklarskim.

4



Kościół pw. św. Józefa Oblubieńca NMP we Wschowie fragment elewacji północnej.

5



Kościół pw. św. Józefa Oblubieńca NMP we Wschowie fragment elewacji północnej.

WNĘTRZE KOŚCIOŁA



Kościół pw. św. Józefa Oblubieńca NMP we Wschowie ściana południowa.



Kościół pw. św. Józefa Oblubieńca NMP we Wschowie ściana północna.

04



Kościół pw. św. Józefa Oblubieńca NMP we Wschowie fragment ściany północnej.

06



Kościół pw. św. Józefa Oblubieńca NMP we Wschowie fragment ściany północnej.

020



Kościół pw. św. Józefa Oblubieńca NMP we Wschowie fragment ściany południowej.

024



Kościół pw. św. Józefa Oblubieńca NMP we Wschowie fragment ściany południowej.



Kościół pw. św. Józefa Oblubieńca NMP we Wschowie ściana południowa.



Kościół pw. św. Józefa Oblubieńca NMP we Wschowie ściana północna, fragment.



Kościół pw. św. Józefa Oblubieńca NMP we Wschowie ściana północna, fragment.

3



Kościół pw. św. Józefa Oblubieńca NMP we Wschowie ściana północna, widoczne mocno zniekształcone licznymi remontami uskrzydłone głowy anielskie..



Kościół pw. św. Józefa Oblubieńca NMP we Wschowie elewacja północna, widoczne złuszczenia opaski okiennej, fragment.

STAN ZACHOWANIA LASKOWANIA I OPASEK

Laskowanie i detal architektoniczny zachowane w dość dobrym stanie, bez znaczących ubytków formy architektonicznej i rzeźbiarskiej. Z drugiej strony elementy te silnie zniekształcone i zbarberyzowane przez kilkukrotne przemalowywanie. Zagłębiona została zarówno forma jak i kształt w szczególności detalu rzeźbiarskiego.



Kościół pw. św. Józefa Oblubieńca NMP we Wschowie elewacja południowa, widoczne spękania opaski okiennej, fragment.

STAN ZACHOWANIA WITRAŻY

Przeprowadzono oględziny zachowanego szklenia ustalając zakres zniszczeń i koniecznych wymian elementów i szkła. Na witrażach widać spękania szkła, ubytki oraz historyczne klejenia i prowizoryczne fleki. Najwięcej ubytków znajduje się w dolnej części kwater i przy mechanizmie otwierania okienek w kwaterach dolnych z uwagi na ich częstszą eksploatację.

Kolejnym problemem jest silne zabrudzenie szkła, nawarstwienia zabrudzeń od strony zewnętrznej, zachlapanie farbami od strony wewnętrznej zarówno szkła jak też profili ołowianych.



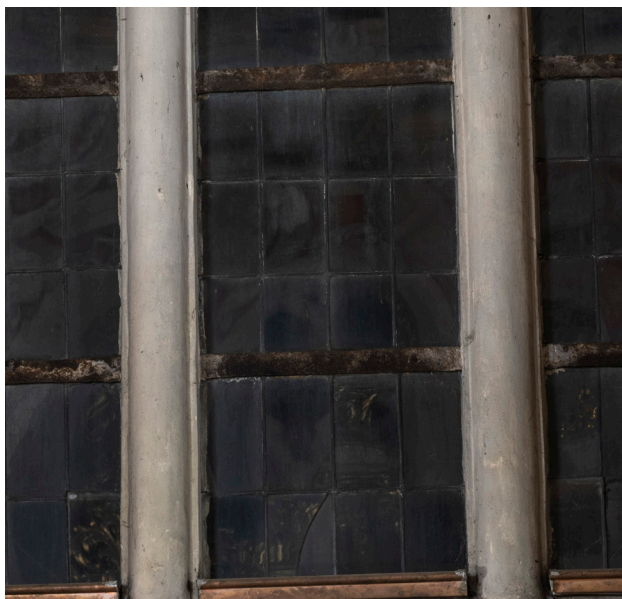
Zniszczenia ołowiu i elementów żelaznych wpływające na destabilizację całych połączeń szkła.



Zaawansowana korozja elementów żelaznych i zniszczenia ołowiu.



Pęknięcia szyb witrażowych powstałe w wyniku urazów mechanicznych.



Liczne zachlapania i zabrudzenia szklenia



Fragmenty szkła wymienionych na wtórne.

WYTYCZNE KONSERWATORSKIE

Proponuje się w ramach prac konserwatorskich okien wykonać pełną konserwację szkieleń w kościele, polegających na wyjęciu historycznego szklenia i przewiezieniu go do pracowni witrażowej i tam poddaniu pracom konserwatorskim według załączonego programu prac. Pozostawione in situ ramy stalowe zostaną poddane konserwacji na miejscu także zgodnie z programem prac konserwatorskich.

Witraże zostaną zdemontowane z płaskowników stalowych oraz poddane niezbędnym działaniom. Podstawową kwestią będzie oczyszczenie ich z zabrudzeń powierzchniowych oraz sklejenie i naprawa pękniętych szkieleń i rozwarstwionych połączeń ołowianych.

Kolejnym zadaniem będzie odtworzenie brakujących pojedynczych szklenia. Rekonstrukcje zostaną wykonane w technice witrażowej tak aby nie odbiegały od oryginału z wykorzystaniem szkieleń w tej samej kolorystyce i tej samej fakturze. Skorodowane profile, które nie uległy zniszczeniu na przestrzeni lat zostaną poddane zabiegom konserwacji. Spękane luty i ołowię będą zalutowane na nowo i pokryte patyną do ołowiu. Po konserwacji witraże należy zamontować w historyczne otwory.

Prace konserwatorskie muszą także dotyczyć laskowania i ram architektonicznych okiennych wraz z opaskami. Elementy te na przestrzeni wieków uległy kilkukrotnemu przemalowaniu, które w znaczny sposób zmieniło odbiór estetyczny detalu architektonicznego. Należy oczyścić elementy i przywrócić im oryginalny wygląd.

Ostatnim etapem będzie bezinwazyjny montaż szyb wewnętrznych zabezpieczających.

PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH

WITRAŻE

1. Inwentaryzacja witraży in situ.
2. Zabezpieczenie spękanych szkieleń przez naklejenie taśm klejących w celu zachowania każdego fragmentu.
3. Oznakowanie kwater przed demontażem gwarantujące ich prawidłowe zamontowanie po pracach konserwatorsko-restauratorskich.
4. Stopniowe wyciąganie witraży z ram: wykuwanie ręczne kitu, uwalnianie wiatrownic.
5. Oczyszczenie ręczne i mechaniczne oraz zabezpieczenie wszystkich elementów metalowych takich jak: płaskowniki konstrukcyjne z uszami, lasze. Po oczyszczeniu, zabezpieczenie środkiem taninowym Cortanin F oraz dwukrotne pokrycie podkładem antykorozyjnym i farbą lakową firmy EDDI SCHMIED w kolorze ciemny grafit. W celu zwiększenia odporności na warunki atmosferyczne, dodatkowym zabiegiem jaki należy wykonać jest pokrycie zewnętrznej strony lasz i uszu preparatem ZINGA jest to cynkowanie elementów metalowych na zimno.
6. Transport witraży do pracowni konserwatorskiej.
7. Wykonanie dokumentacji fotograficznej po demontażu, pomiarów kwater, rysunków roboczych. Wykonanie odcisków każdej kwatery w celu przeniesienia oryginalnej siatki ołowianych profili.
8. Usunięcie zdegradowanych i utlenionych profili ołowianych nie spełniających już swojej funkcji nośnej. W miarę możliwości naprawa siatki ołowianej: lutownie pęknięć, patynowanie wszystkich nowych lutów patyną do ołowiu.
9. Oczyszczenie oryginalnych kwater: na sucho miękkimi pędzelkami, gąbkami i skalpelami z pozostałości starego kitu szklarskiego. Mycie szkieleń w naturalnych kąpielach wodnych z dodatkiem fosforanu sodu od 5% - 10% (w zależności od stanu zabrudzenia). Płukanie w wodzie, odfuszczenie rozpuszczalnikami organicznymi (np. acetonem), suszenie.
10. Klejenie pękniętych szkieleń akrylowym klejem utwardzanym promieniami UV firmy Drei Bond: 6023,

6020 w razie potrzeby 6060 z aktywatorem 5900.

11. Ewentualne wzmocnienie osłabionej warstwy malarskiej 3% paraloidem B-72 w toluenie.
12. Uzupełnianie ubytków ze szkła o tej samej fakturze i kolorystyce: w obrębie jednego szkła odpowiednio dobranymi kolorystycznie i kształtem szklami, które po wypaleniu zrekonstruowanej warstwy malarskiej przyklejamy jak wyżej lub większych fragmentów kompozycji, których brakowało przed konserwacją.
13. Dorabianie brakujących fragmentów z warstwami malarskimi z zastosowaniem farb ceramicznych wypalanych w temp. 620 stopni Celsjusza.
14. Ponowne oprawienie witraży lub uzupełnienie brakujących listew, cynowanie profili ołowianych, uszczelnianie obustronne witraży płynnym kitem, doczyszczanie drobnymi trocinami.
15. Prylutowanie nowych wąsów miedzianych.
16. Mechaniczne oczyszczenie wiatrownic z nawarstwień korozji, pokrycie preparatem Cortanin F, dwukrotne podkładem antykorozyjnym, dwukrotne pokrycie farbą antyczną Eddi Shmied.
17. Montaż wiatrownic.
18. Transport witraży na teren klasztoru.
19. Osadzenie witraży w stalowych ramach.
20. Dospawanie stalowych wąsów i zamontowanie dodatkowych lasz metalowych od wewnętrznej strony witraży
21. bezinwazyjny montaż szyb zabezpieczających
22. Uszczelnienie silikonem neutralnym czarny mat.
- 23.
24. Wykonanie dokumentacji konserwatorskiej zawierającej rysunki, zdjęcia stanu przed, w trakcie i po pracach konserwatorskich z opisem wykonanych czynności i materiałów, które zostały użyte.

LASKOWANIE I ELEMENTY ARCHITEKTONICZNE - RAMY I OPASKI

1. Wykonanie wstępnej dokumentacji fotograficznej i opisowej stanu zachowania obiektów przed przystąpieniem do prac konserwatorskich oraz kontynuowanie jej na każdym etapie prac do momentu ich zakończenia.
2. Dezynfekcja obiektów 2-3% roztworem preparatu Biotin R (prod. C.T.S., Włochy) w alkoholu etylowym 99,9% skażonym 1% alkoholem izopropylowym nanoszonym metodą natrysku. Zabieg powtarzany dodatkowo w trakcie prowadzenia prac.
3. Mechaniczne usunięcie luźno zalegających nawarstwień, osłabionych strzępków porostów i mchów przy pomocy skalpeli i pędzli szczeciniaków po wcześniejszym zastosowaniu preparatu biocydowego Grünbelag Entferner (prod. Remmers, Niemcy) lub równoważnego.
4. Usunięcie przemalowań i wtórnych uzupełnień cementowych na słuźkach, ramach i opaskach
5. Wzmocnienie osłabionych i osypujących się partii wypraw i kamienia, metodą natrysku lub pędzlowania hydrofilnymi preparatami opartymi na estrach kwasu krzemowego np. KSE 100, KSE 300 (Remmers, Niemcy). Zapewnienie podwyższonej wilgotności po aplikacji preparatu przez okres czterech tygodni- czas potrzebny dla wytrącenia się nowego spoiwa.
6. Na podstawie wstępnych prób usunięcie mocno skonsolidowanych nawarstwień i przebarwień metodami mechanicznymi i fizyko-chemicznymi (skalpel, wishap, sztywty z włókna szklanego). W przypadku odsłonięcia różnego rodzaju przebarwień, mechanicznie nieusuwalnych nawarstwień, w zależności od ich charakteru i rodzaju rozważane będzie miejscowe zastosowanie metod chemicznych

- z zastosowaniem np. kwaśnego węgla amoniu.
7. Mechaniczne usunięcie nieestetycznych, zwietrzałych, niespełniających swej funkcji spoin oraz wtórnych uzupełnień.
 8. Uzupełnienie szczelin i pęknięć metodą iniekcji ciśnieniowej głęboko penetrującymi preparatami typu Ledan TB 1 (prod. Bresciani, Włochy)- spoiwa mineralnego na bazie wapna syntetycznego z dodatkiem związków hydraulicznych. Wklejenie całkowicie odspojonych fragmentów, po oczyszczeniu przełamów, przy zastosowaniu kleju mineralnego lub żywicy epoksydowej Akepox5010 i dybli ze stali nierdzewnej
 9. Uzupełnienie ubytków formy i warstwy powierzchniowej przy użyciu odpowiednich, gotowych, barwionych w masie zapraw mineralnych Remmers RM PRO SN (prod. Remmers, Niemcy) o właściwościach fizycznych i mechanicznych oraz wygładzie maksymalnie zbliżonych względem partii oryginalnych.
 10. uzupełnienie ubytków wyprawy w opaskach okiennych.
 11. W przypadkach niezbędnych scalenie kolorystyczne wykonanych rekonstrukcji względem partii oryginalnych przy zastosowaniu farb lalserunkowych o spoiwie krzemooorganicznym i pigmentach nieorganicznych Historic Lasur (prod. Remmers, Niemcy). Przezroczystość farby można modyfikować poprzez rozcieńczenie do 10% wody, lub poprzez rozcieńczenie preparatem Funcosil WS, również w ilości do 10%.
 12. W przypadkach niezbędnych wykonanie unifikacji kolorystycznej na wybarwionych oryginalnych partiach preparatem j.w.
 13. Hydrofobizacja elementów kamiennych i wypraw preparatem impregnującym, opartym na silanach Funcosil FC (prod. Remmers, Niemcy).
 14. Złożenie końcowej dokumentacji opisowej, rysunkowej i fotograficznej



Cztery dolne kwatery okna 05 z próbnym nieinwazyjnym szkleniem dodatkowym